

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 8577/22

לפני: כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופט ח' כבוב
כבוד השופט י' כשר

המערער: סרגיי יפימוב

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת דינו וגזר דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו ב-תפ"ח 61364-05-20 מהימים 19.10.2022 ו-2.11.2022, בהתאמה, שניתנו על-ידי השופטים ר' בן-יוסף, א' הימן ו-ש' זמיר

תאריך הישיבה: י"ד בשבט התשפ"ד (24.1.2024)

בשם המערער: עו"ד יגאל בלפור; עו"ד ירוסלב (סלביק) מץ

בשם המשיבה: עו"ד עינת גדעוני

מתורגמנית: גב' דנית מייקלס

פסק-דין

השופט י' אלרון:

המערער, סרגיי יפימוב, הורשע ב-תפ"ח 61364-05-20 בעבירה של רצח בנסיבות מחמירות לפי סעיף 301א(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), משנקבע כי דקר למוות את גריגורי גריגורייב (להלן: המנוח).

בהתאם, נגזר על המערער עונש של מאסר עולם כעונש חובה. הערעור מופנה כלפי הכרעת הדין מיום 19.10.2022 וכפועל יוצא גם כלפי גזר הדין מיום 2.11.2022.

1. בתקופה הרלוונטית לכתב האישום המערער עבד כספר במספרה בבת ים שבבעלות אחמד סעדה (להלן: המספרה ו-אחמד, בהתאמה). המנוח עבד באותה העת כרופא שיניים במרפאת שיניים סמוכה. בין השניים הייתה היכרות מוקדמת רבת שנים.
2. ביום שישי ה-8.5.2020 התפתח בין המערער למנוח ויכוח בעניין נגיף הקורונה אשר במהלכו המנוח כינה את המערער בכינויי גנאי, ובין היתר בביטוי "פידרסט", ששמעותו בשפה הרוסית היא "הומו". בהמשך לכך, בין מועד הוויכוח ליום ראשון ה-10.5.2020 (להלן: יום האירוע) התגבשה אצל המערער החלטה להמית את המנוח. לצורך זאת, הגיע ביום האירוע למספרה כשברשותו סכין בה הצטייד מבעוד מועד. המערער פנה לאחמד ושאל אם ראה את המנוח. משאחמד השיב בשלילה, בתכוף לכך, בשעה 17:05, המערער התקשר למנוח, שאל אותו למקום הימצאו והורה לו להגיע אל המספרה. לאחר זאת, המערער המתין למנוח ברחוב מול דלת המספרה.
- בשעה 17:09 או בסמוך לכך, בעקבות שיחתו הטלפונית עם המערער, המנוח הגיע למקום. כאשר פגש במערער התפתח שיח בין השניים ובשלב מסוים המנוח פנה לאחור על מנת לעזוב את המקום. בשלב זה, המערער שלף את הסכין ממכנסיו ואחז בה בידו הימנית. לאחר שהמנוח הסתובב לעברו, דקר את המנוח דקירה אחת, בחזה משמאל, בכוונה להמיתו.
3. פצע הדקירה שנגרם למנוח עבר דרך החדר השמאלי של הלב. המנוח נפל על הקרקע ומיד לאחר מכן קם על רגליו. הוא החל ללכת ברחוב, לכיוון דרום, כשהוא דקור ומדמם. המנוח נכנס למספרה סמוכה, ביקש להזמין אמבולנס ומיד לאחר מכן התמוטט על הרצפה. המנוח פונה לבית החולים וולפסון, שם נקבע מותו.
4. לאחר שדקר את המנוח, המערער נכנס אל המספרה. כעבור מספר דקות יצא ממנה, עזב את המקום ונסע לביתו.
5. בגין האמור, יוחסה למערער עבירה של רצח בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 301א(א)(1) לחוק.

6. המערער הודה בעובדות כתב האישום ובכך שגרם למות המנוח. בהינתן הודאתו ביסוד העובדתי של העבירה, ראיות רבות הוגשו בהסכמה, וביניהן סרטוני מצלמות אבטחה ודיסק ערוך המבוסס על תצלומי מצלמות האבטחה שבו מתועד אירוע הדקירה. כמו כן, הוגשו בהסכמה אמרותיהן בחקירה של רעיית המערער – לריסה, בתו – אלכסנדרה; דוחות תקשורת; וראיות נוספות.

7. המחלוקת בהליך קמא התמקדה אפוא בנסיבות שהובילו לדקירה, ביסוד הנפשי של המערער – האם התכוון להמית את המנוח או שהיה אדיש לאפשרות זו, ובהתקיימות הנסיבה המחמירה הקבועה בסעיף 301א(א)(1) לחוק, שלפיה עשה כן לאחר תכנון מוקדם או הליך ממשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית.

8. ביום האירוע, המערער התייצב זמן קצר לאחר שדקר למוות את המנוח בתחנת משטרה בליווי רעייתו. אז, בחקירה הראשונה שנערכה לו (להלן: החקירה הראשונה), מסר לשוטרים הודאה מפורטת. יש לציין כי ראיה הניצבת במרכז הטענות בערעור היא עדות רס"מ אירנה בר ניב (להלן: החוקרת), אשר ערכה מסמך המתאר את השתלשלות החקירה הראשונה (ת/1). בחקירה זו, אשר תועדה ברובה גם בהקלטת וידאו, המערער סיפר, בין היתר, כי רצה להמית את המנוח לאחר שהאחרון קילל אותו בשפה הרוסית; לקח מביתו סכינים על מנת לרצוח את המנוח; וכי לאחר הגעתו למספרה הזמין את המנוח לזירה שבה דקר אותו. עוד סיפר המערער כי הוא כלל אינו מצטער על מעשיו ואם תהיה לו הזדמנות לרצוח את המנוח שוב – כך יעשה. בא-כוח המערער חלק על קבילות הודאתו בחקירה הראשונה, והוסכם כי ההכרעה ביחס לקבילות אמרות המערער תינתן במסגרת הכרעת הדין ולא במשפט זוטא אשר יתנהל בנפרד.

בחקירה מאוחרת יותר, ביום 11.5.2020, המערער טען כי אינו זוכר דבר מהאירוע בשל מחלת האפילפסיה ממנה הוא סובל. בחקירה נוספת, שנערכה ביום 21.5.2020, השיב כי הוא שומר על זכות השתיקה.

9. המערער העיד להגנתו כעד יחיד. בעדותו סיפר כי יומיים עובר לאירוע התגלע בינו לבין המנוח ויכוח ביחס למחלת הקורונה, שבו המנוח כינה אותו בביטוי קשה ביותר בתרבות ובשפה הרוסית. המערער העיד כי בדרכו הביתה רכש בקבוק רום וביום האירוע נסע לאכול בביתו ושתה מחצית מבקבוק הרום שרכש. לדבריו, לאחר שהאלכוהול השפיע עליו ומצבו הוקל שב לעבודה והחליט לשוחח עם המנוח כדי לסיים את הוויכוח

ביניהם. הוא התקשר אל המנוח על מנת שיגיע וכך היה. אז, התחיל לשוחח עם המנוח, אולם האחרון היה במצב רוח "תוקפני" וחזר על הדברים שאמר בוויכוח הקודם בין השניים. כאשר המנוח כבר התכוון לעזוב את המקום, המערער שלף סכין מפאוץ' שבו החזיק כלי עבודה, ודקר את המנוח באמצעותה.

המערער הוסיף וטען כי לא הביא במיוחד את הסכין מביתו וכי דקר את המנוח בהשפעת אלכוהול. לטענתו, הוא כלל לא זוכר את החקירה הראשונה הואיל והיה "מאוד שיכור", כלשונו.

10. בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער במיוחס לו. נקבע, כי תוצאה זו מתקבלת בשתי דרכים: הראשונה, קביעה כי אמרתו של המערער בחקירה הראשונה במשטרה קבילה, בתוספת "דבר מה" לחיזוקה, כעולה מיתר צבר הראיות; השנייה, התעלמות מהודאת המערער בדבר היסוד הנפשי שבו פעל, וקביעה כי אף ללא הודאתו, דרך התנהלותו בחקירה, עדותו בבית המשפט, מעשיו עובר לדקירת המנוח ולאחריה, לצד תיעוד אירוע הדקירה וראיות נוספות, מלמדים כי התכוון להמית את המנוח לאחר ששקל ותכנן את המעשה.

11. בית המשפט המחוזי דחה את טענת המערער כי היה במצב של שכרות עובר לאירוע הדקירה ובמהלכו, אשר הועלתה לראשונה בתשובתו לכתב האישום. נקבע כי מדובר בטענה כבושה אשר אינה מתיישבת עם כך שרעיית המערער ואחמד לא הבחינו בהתנהגות חריגה של המערער לפני המעשה או אחריו. כן נקבע, על בסיס המבחנים בפסיקה, כי המערער לא פעל בחסות סייג השכרות. בדומה, נקבע כי הטענה שהמערער עשה שימוש בסכין אשר היה עמו דרך קבע בפאוץ' שנשא לצרכי עבודה היא טענה כבושה. טענה נוספת שהעלה המערער בעדותו בבית המשפט, כי הוא זה אשר חשש מהמנוח, נמצאה אף היא כטענה כבושה וכונתה בהכרעת הדין "טענת כזב".

בית המשפט המחוזי הוסיף והדגיש כי יתרת התנהלות המערער בחקירה ובמשפט מלמדת כי הגרסה שמסר בעדותו בבית המשפט היא שקרית, והיא תוארה כ"פתלתלה, כבושה, לא קוהרנטית, ומותאמת לנסיבות החקירה והמשפט בהתאם להתפתחותם ורצופה שקרים". מאחר שמדובר בשקרים ברורים בעניינים מהותיים, נקבע כי יש להקנות להם משקל ראייתי לחובתו.

12. על בסיס קביעות אלו, בית המשפט המחוזי דחה את טענת המערער כי פעל נוכח התגרות המנוח, אשר הובילה לכך שהתקשה במידה ניכרת לשלוט בעצמו באופן הממתן

את אשמתו. נומק, בין השאר, כי חלפו יומיים בין ההתגרות הנטענת – הקללה שהמנוח הפנה כלפי המערער, לבין אירוע הדקירה, ואף לא ניתן לקבל שבשל אמרה כזו המערער התקשה מבחינה סובייקטיבית לשלוט בעצמו במידה ניכרת; ובוודאי שמבחינה אובייקטיבית עלבון זה אינו ממתן את אשמתו.

13. בית המשפט המחוזי הוסיף ועמד על כך שמדובר בדקירה אחת בלב המנוח, כאשר המערער הביא עמו סכין מהבית למפגש, זימן את המנוח לזירה, ולאחר שסירב להתנצל דקר אותו בליבו. אז, הותיר את המנוח להתבוסס בדמו ונטש את המקום. עוד נקבע כי הכנת הסכין, קביעת המפגש, הדרישה להתנצלות שלא נענתה והדקירה בלב – מוכיחים את שתי החלופות שבסעיף 301א(א)(1) לחוק.

עד כאן ניתח בית המשפט המחוזי את הרשעת המערער בהתעלם מהודאתו בחקירה הראשונה.

14. בשלב זה, בית המשפט המחוזי פנה לבחון את אמרת המערער בחקירתו הראשונה (ת/2). נקבע, כי היא לא מותרת ספק באשר להודאתו הברורה בכל יסודות העבירה המיוחסת לו. המערער מסר כי לקח סכינים מהבית כדי "להרוג" את המנוח, כלשונו, כפי שעשה, הוסיף כי רצה להמית את המנוח, אינו מתחרט על מה שקרה, וכי היה הורג את המנוח פעם נוספת אם ניתן היה. נקבע כי משקלה הפנימי של הודאה זו הוא גבוה, היות שהאמור מתיישב לחלוטין עם הנצפה בסרטון האירוע, עם עדויות אחמד, רעייתו ובתו של המערער, וכן עם ראיות נוספות. בית המשפט המחוזי קבע כי ההודאה גם עומדת במבחני סעיף 12 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות).

אשר לפגמים הנטענים בחקירה הראשונה – נקבע כי אכן נפלו פגמים באופן שבו החוקרת והקצין רוטמן אמרו למערער כי זכותו להיוועץ עם סנגור או לחלופין סנגור ציבורי, שכן "ראוי היה ביתר דגש להבהיר לנאשם [המערער – י' א'] את זכות הייצוג [...]"; וראוי היה שכל ההליך של גביית אמרת המערער היה מוקלט, ובפרט אזהרתו הראשונה על ידי החוקרת. לכך הוסיף: "יחד עם זאת אציין שנתתי אמון בעדותה של החוקרת כי אכן העמידה את הנאשם [המערער – י' א'] על זכויותיו כפי שהעידה בפנינו". לצד זאת הובהר, כי הראיות מלמדות שהמערער היה מודע לזכותו לייצוג. מטעמים אלו, נקבע כי אמרת המערער בחקירתו הראשונה במשטרה קבילה כראיה.

15. לבסוף, המערער הורשע במיוחס לו – רצח בנסיבות מחמירות. נוכח הרשתו בעבירה זו, אשר בצדה עונש מאסר עולם חובה, הטיל בית המשפט המחוזי עונש זה על המערער. כמו כן, בהתחשב בעמדת משפחת המנוח, שלפיה אין בכוונתה לבקש פיצוי על מות המנוח היות שפיצוי זה יוטל למעשה על משפחת המערער, נמנע בית המשפט המחוזי מלחייב את המערער בתשלום פיצוי כספי.

תמצית טענות הצדדים בערעור

16. לטענת באי-כוח המערער, הם אינם חולקים על קביעה עובדתית כלשהי של בית המשפט המחוזי המבוססת על התרשמותו הבלתי-אמצעית מהעדים שנשמעו לפניו. בערעור מוצגות שתי מחלוקות עובדתיות משמעותיות שבהן נטען כי בית המשפט המחוזי שגה: הראשונה – אם המערער היה שיכור בעת חקירתו הראשונה במשטרה; השנייה – אם אכן הוסברו למערער זכויותיו בדקות שבהן החקירה לא תועדה בווידאו-אודיו. בהתבסס על סוגיות אלו, המשליכות על קבילות הודאת המערער בחקירה הראשונה ומשקלה, נטען כי ישנן שתי תזות חלופיות שבהן בית המשפט נדרש להכריע – האם המערער היה נתון בסערת רגשות במהלך הוויכוח עם המנוח, שבעקבותיה קיבל החלטה ספונטנית לדקור את המנוח; או שמדובר היה ב"רצח בדם קר" לאחר שקילת מעשה ההמתה משך יומיים.

17. באי-כוח המערער הפנו לתיעוד החקירה הראשונה במשטרה, בווידאו ובאודיו, ובפרט לעותק התיעוד שהוגש בערעור, ללא התנגדות המדינה, הכולל כתוביות. תיעוד זה מלמד, לשיטת באי-כוח המערער, כי הוא היה "שיכור כלוט" בעת החקירה. לטענתם, בית המשפט המחוזי אף לא הפריד כנדרש בין שאלת שכרותו של המערער לפני מעשה ההמתה, לבין שכרותו לאחר מעשה ההמתה, עובר לחקירתו במשטרה ובמהלכה.

כמו כן, נטען כי גם בשלב הלא מתועד של החקירה, הסברת הזכויות למערער הייתה לקויה מאחר שלא הוסברה למערער זכותו להיוועץ בסגור ציבורי ולא התקבל ויתור מדעת על זכות ההיוועצות. לטענת באי-כוח המערער כלל לא ברור אם הוסבר לו במה הוא נחשד, אם נאמר לו שהדברים שימסור עלולים לשמש נגדו ואם נאמר לו שיש לו זכות להימנע מהפללה עצמית. כמו כן, נטען כי תיעוד החקירה מלמד שקיימים "פערים עצומים" בין האופן בו תועדה החקירה בכתב לבין התנהלותה בפועל, כך שלא ניתן להניח שדווקא בשלב שלא תועד הווידאו נשמרו זכויותיו של המערער.

18. באי-כוח המערער הוסיפו ופירוטו בדבר הפגמים שנפלו, לטענתם, בחקירה הראשונה. בין היתר, נטען כי אף על פי שהחוקרת שמעה את המערער אומר לרעייתו בשלב מסוים שהוא מעוניין להיוועץ בעורך דין היא לא הפסיקה את החקירה על מנת לאפשר לו לממש את זכותו, אלא ביקשה מהקצין רוטמן להוציא אותה מהחדר. לאחר זאת, כאשר החוקרת התבקשה על ידי מפקדיה להזהיר את המערער כנדרש, היא לא עשתה כן, אלא רק כחצי שעה לאחר תחילת החקירה, משמפקדיה ביקשו ממנה זאת בשלישית. גם לאחר שהוזמנה למערער סנגורית מהסנגוריה הציבורית, חקירתו נמשכה מבלי להמתין להגעתה לתחנה.

בהמשך לכך, באי-כוח המערער משיגים על קביעות בית המשפט המחוזי בהקשר זה, כאשר לטענתם הוא התייחס להפרת זכויותיו של המערער באופן כללי בלבד, אם בכלל. מטעמים אלו, נטען כי יש לקבוע כי הודאת המערער בחקירה הראשונה אינה קבילה ופסולה מלשמש כראיה נגדו, לפי סעיף 56א לפקודת הראיות.

לחלופין, נטען כי גם אם תידחה טענה זו, יש לייחס להודאת המערער ביחס ליסוד הנפשי שנלווה למעשיו משקל אפסי בלבד, בשים לב לפגיעה בזכויותיו; להיותו שיכור ונתון בסערת רגשות במהלך החקירה; ולהיעדר ההתאמה בין הודאתו ל"עולם האמת" כלשון באי-כוחו. בגדר זאת, נטען לסתירות בתוכן הודאתו וגם לקיומו של "דבר מה חסר" בחקירה, אשר לא נבעו מניסיון מכוון של המערער לשקר לחוקריו, אלא משכרותו וסערת הרגשות שבה היה נתון.

19. מלבד זאת, נטען כי חומר הראיות החיצוני להודאה מלמד אף הוא כי מדובר במעשה המתה בלתי מתוכנן, אשר בוצע ביסוד נפשי של אדישות. לשיטתם, נדרש היה לקבוע מבחינה עובדתית כי ה"טריגר" לדקירה היה שילוב של היעדר התנצלות המנוח ביחס לדבריו הקודמים וחזרתו עליהם במסגרת הוויכוח שקדם לדקירה. בנוסף לכך, שתיית אלכוהול עובר לאירוע היא שהובילה להתרופפות מנגנוני השליטה העצמית של המערער.

20. עוד משיגים באי-כוח המערער על קביעתו העובדתית של בית המשפט המחוזי כי המערער הביא עמו מביתו את הסכין שבאמצעותה דקר את המנוח. נטען, כי בית המשפט המחוזי הסיק זאת מחקירת המערער בלבד, ובהתעלם ממנה לא ניתן לקבוע מעבר לספק סביר ממצא ביחס לשאלה מתי בדיוק בחר להצטייד בסכין. טענה נוספת אשר הועלתה היא כי נדרש היה לקבוע כמצא עובדתי שקיימת אפשרות שהדקירה כוונה לכתפו של המנוח, ולא למקום בו פגעה, בהינתן שבזמן הדקירה השניים היו בתנועה.

21. באי-כוח המערער מוסיפים כי גם אם תדחנה כל הטענות העובדתיות המועלות בערעור, הרי שנוכח השתלשלות העניינים שלאחר הדקירה, שבה המערער נותר במקומו והביט במנוח מתרחק מהמקום, נשללת ונסתרת חזקת הכוונה. על פי הנתען, הסמיכות שבין מקום הדקירה בפועל – חלקו העליון של החזה, לבין הכתף, מחייבת אף היא זהירות משימוש בחזקת הכוונה. בנוסף הועלתה טענה חלופית כי הפרת הזכויות בחקירתו הראשונה של המערער מקימה לו סעד מכוח דוקטרינת הגנה מן הצדק. יש לציין כי במסגרת הדיון בערעור באי-כוח המערער חזרו בהם מהטענות בדבר תחולת סייג השכרות וקיומה של התגרות בממד האובייקטיבי.

22. מנגד, לטענת המדינה, בעוד באי-כוח המערער טוענים כי הם אינם מבקשים מבית משפט זה להתערב בממצאי מהימנות, בפועל הם מבקשים לעשות כן. על פי הנתען, אין הצדקה בהליך זה לסטות מהכלל שלפיו ערכאת הערעור תמעט להתערב בממצאי הערכאה הדיונית המבוססים על התרשמותה הבלתי אמצעית מהעדים שהעידו לפניה. הודגש, כי בית המשפט המחוזי לא נתן אמון בדבריי המערער אשר שינה את גרסאותיו, ולא בכדי גרסתו תוארה כפתלתלה כבושה ולא קוהרנטית. אף אין מקום להתערב, כך נטען, בקביעת בית המשפט המחוזי בדבר המשקל הגבוה ביותר שיש ליתן לגרסת המערער בחקירתו הראשונה במשטרה, לאחר שהמערער הגיע לתחנת המשטרה וסיפר בישירות ובאופן ברור כי רצה להמית את המנוח ותכנן את המעשה.

המדינה סבורה כי גם קביעת בית המשפט המחוזי כי המערער הועמד על זכויותיו שוב ושוב, ובפרט על זכותו להיוועץ בעורך דין, מבוססת היטב. כן נטען, כי גם אם נפלו פגמים באזהרת המערער, משקלם אינו רב; לא היה בהם כדי להשפיע על מתן ההודאה על ידי המערער, בהעדר קשר סיבתי בינם לבין מסירת ההודאה; וכך גם יתר המבחנים לפסלות ראיה, לפי סעיף 56א לפקודת הראיות, אינם מתקיימים.

הודגש, כי קביעת בית המשפט המחוזי שלפיה אפשר היה לומר למערער בתשאל ובחקירה שעדיף שלא ידבר עד להגעת עורך דין היא מוקשית, שכן אין כל חובה כזו בדיון; וכך כי טענות המערער מתעלמות מקביעות בית המשפט המחוזי אשר נתן אמון בעדות החוקרת כי הזהירה את המערער והקריאה לו את זכויותיו לפני שמסר פרטים. צוין, כי המערער כלל לא נחקר בעדותו בבית המשפט בדבר יידועו כי עומדת לו זכות ההיוועצות ולא הועלתה מצדו גרסה עובדתית סותרת בהקשר זה.

אשר לפערים שבין תיעוד החקירה בכתב, במסגרת מזכר, לבין התיעוד המוקלט של החקירה, הוסבר כי פערים אלו נובעים מכך שהמזכר נכתב לאחר סיום החקירה, כך שאין יכולת לתעד כל מילה ומילה באופן מדויק. עם זאת, המערער היה מודע היטב לזכותו להיוועץ עם עורך דין, אולם היה להוט לדבר ולא רצה לעצור את החקירה לצורך התייעצות. ביחס לטענה כי לא הוסבר למערער כמה הוא חשוד, המדינה עומדת על כך שהמערער הוזהר כי הוא חשוד בדקירה ולאחר מכן ברצח משנודע כי המנוח נפטר, וכי המערער הגיע מיוזמתו למשטרה בעקבות דקירת המנוח.

לטענת המדינה, חלקה הראשון של החקירה לא הוקלט מאחר שהמערער הגיע למשטרה באופן מפתיע ומיוזמתו, זמן קצר לאחר האירוע, בעוד חוקרי התחנה פעלו בזירה עצמה וחיפשו ראיות וחשודים; כך שאין מדובר בחקירה שאליה נערכו החוקרים באופן נינוח, אלא "חקירה חמה", המחייבת קבלת מידע מהיר מהחשוד.

המדינה עומדת על כך שוויתור המערער על זכות ההיוועצות היה ברור וכי בעוד שהוא לא תועד בהקלטה, הוא תועד במזכר, כך שהפגם שנפל הוא באופן התיעוד בלבד. ממילא, המערער לא היה מעוניין בהיוועצות, מדובר בפגם חסר כל משקל, ואין קשר סיבתי בין העדר ההקלטה לבין מסירת ההודאה. אשר לטענה כי לא נאמר למערער על זכותו להיוועץ עם סנגור מהסנגוריה הציבורית – נטען כי החוקרת כלל לא נשאלה האם יידעה אותו על כך, וגם לו יונח כי היא לא יידעה אותו, מדובר בפגם שמשקלו אינו משמעותי ולא היה בו כדי להוביל להודאת המערער.

23. ביחס למשקל ההודאה, נטען שקביעת בית המשפט המחוזי בדבר משקלה הגבוה מבוססת היטב. את אי-הדיוקים בגרסת המערער באותה חקירה נטען כי יש להבין על רקע סערת הנפש שבה המערער היה מצוי, כעולה מגידופיו ומהיותו נסער וזועם. לטענת המדינה, מכלול החקירה מעלה כי גרסת המערער בדבר היסוד הנפשי שלו באירוע הדקירה הייתה עקבית וברורה – המערער רצה במות המנוח בשל העלבון הקשה שחוה ממנו ביום שישי שקדם לאירוע.

24. במענה לטענת המערער כי היה שיכור בעת מסירת הודאתו, נטען כי מדובר בטענה כבושה הנסתרת בראיות, ובין היתר בסרטון האירוע שבו ניתן לחזות באופן הסתלקותו מהזירה כאשר הוא צועד באופן רגיל ואף טבעי מיד לאחר הדקירה, וכן מעדויות הסובבים את המערער לאחר האירוע, שלפיהן לא היה שיכור כנטען. המדינה מוסיפה כי גם אם המערער היה תחת השפעה מסוימת של אלכוהול, אין בכך כדי להפחית ממשקל ההודאה שעה שהקשיב לשאלות שנשאל, הבין אותן, והשיב עליהן.

25. המדינה אף סבורה כי גם מבלי להתחשב בהודאת המערער, הוכחה כראוי הנסיבה שלפיה בא למקום האירוע להמית את המנוח לאחר תכנון או גיבוש החלטה להמית. המדינה מפנה לרצף האירועים שקדם לדקירה, לזמן שחלף מאז הוויכוח שבו התבטא המנוח כפי שהתבטא כלפי המערער; ולקיומן של אינדיקציות רבות המבססות תכנון והליך של שקילה וגיבוש החלטה להמית, כאשר יש לתת גם משקל משמעותי לכך שהמערער דקר את המנוח בבית החזה, משמאל.

26. לטענת המדינה, יש לדחות גם את טענתו החלופית של המערער בדבר הגנה מן הצדק המצדיקה, כך נטען, את הרשעתו בעבירת הרצח הבסיסית בלבד. נטען כי מדובר בסעד תקדימי מוקשה וסבוך, ומקרה זה כלל אינו מתאים לדיון בו.

דיון והכרעה

27. בפתח חלק זה, יש להבחין בבירור בין שתי סוגיות נפרדות – הראשונה: האם המערער רצח את המנוח בכוונה או באדישות; השנייה: האם חלה הנסיבה המחמירה הקבועה בסעיף 301א(א)(1) לחוק, שלפיה "המעשה נעשה לאחר תכנון או לאחר הליך מומשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית".

המערער משיג, כאמור, על קביעות בית המשפט המחוזי בשתי סוגיות אלו וטוען כי רצח את המערער באדישות בלבד. אלא שגם אם ייקבע שהמערער היה אדיש לגרימת מותו של המנוח, בהינתן שמתקיימת הנסיבה המחמירה האמורה, דינו יהא זהה – הרשעה בעבירה של רצח בנסיבות מחמירות וכפועל יוצא עונש של מאסר עולם חובה. זאת מאחר שהן עבירת הרצח הבסיסית, הקבועה בסעיף 300א לחוק, הן עבירת הרצח בנסיבות מחמירות 301א(א) לחוק, דורשות יסוד חפצי של כוונה או אדישות (ראו: ע"פ 6063/21 מדינת ישראל נ' יאסין, פסקה 38 (26.3.2024) (להלן: עניין יאסין)).

כהערה, אציין כי מצב שבו רוצח ממית את הקורבן באדישות לאחר תכנון או הליך מומשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית נחזה להיות מצב שאינו שכית. אולם, לא ניתן לשלול תרחיש כזה. מכל מקום, לשון החוק בהקשר זה היא ברורה וחד-משמעית.

28. כעת, טרם אבחן את פרטי טענות המערער, יש לעמוד על כך שאירוע הרצח שלפנינו תועד במלואו במצלמות האבטחה. מצלמות אלו תיעדו את הגעת המערער לזירה, את המפגש בינו לבין המנוח, את חילופי הדברים הקצרים בין השניים, את שליפת

הסכין ולבסוף את האופן המכוון שבו המערער דקר את המנוח בחזה לאחר שהמנוח כבר פנה לעזוב את המקום. כל זאת, בחלוף יומיים מעת שהמנוח גידף את המערער באופן שהעליב אותו עמוקות, לפי עדות המערער עצמו, ולאחר שהמערער התקשר וזימן את המנוח לזירת הרצח.

מכאן שלפנינו מארג ראיתי מקיף המלמד על מניע לרצח; על כך שהמערער יזם את המפגש בין השניים; הצטייד בסכין; ודקר את המנוח באופן מכוון בפלג גופו העליון. כלומר, בתיק זה קיימות שפע של ראיות משמעותיות כך שהרשעת המערער אינה נסמכת באופן ממשי, אם בכלל, על הודאתו בחקירה הראשונה. למעשה, בחקירה הראשונה, אשר אף היא תועדה ברובה בתיעוד וידאו ואודיו, לאחר שהמערער התייצב בתחנת המשטרה מיוזמתו, אין אלא להביע במפורש את שזועק מיתר חומר הראיות – רצונו של המערער להמית את המנוח.

29. בית המשפט המחוזי התווה כמתואר לעיל שני נתיבים שונים להרשעת המערער – אחד תוך שימוש בתוכן חקירתו הראשונה של המערער במשטרה; והשני, כביכול, בהתעלם מכך ובהסתמך על יתר הראיות.

בדומה לבית המשפט המחוזי, אף אני סבור כי תיעוד אירוע הדקירה עצמו, בשילוב עם העובדה כי המערער זימן את המנוח לזירה בחלוף מספר ימים ממועד הוויכוח בין השניים, הגיע חמוש בסכין למפגש, דקר את המנוח בפלג גופו העליון באופן מכוון וביישום "חזקת הכוונה" – ניתן לקבוע כי המית את המנוח בכוונה ולאחר תכנון או לאחר הליך ממשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית. במילים אחרות, וכפי שארחיב כעת, אף אם המערער לא היה מודה בחקירתו הראשונה במשטרה, היו די ראיות על מנת להרשיעו בעבירה של רצח בנסיבות מחמירות.

היסוד החפצי שבו פעל המערער

30. עבירת הרצח הבסיסית, בדומה לעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, מחייבת יסוד חפצי של אדישות או כוונה ביחס לגרימת מותו של אדם (סעיף 300(א) וסעיף 301(א) לחוק). ההבחנה בין אדישות – שוויון נפש לאפשרות גרימת המוות (סעיף 20(א)(2) לחוק) לבין כוונה – מטרה לגרום למוות (סעיף 20(א)(1) לחוק) היא פעמים רבות הבחנה מורכבת מבחינה ראיתית. כפי שסקרתי בהרחבה רק לאחרונה בעניין יאסין, להבחנה זו נותרה משמעות גם לאחר תיקון 137 לחוק (חוק העונשין (תיקון מס' 137), התשע"ט-

2019, ס"ח 230 (להלן: הרפורמה בעבירות ההמתה)), בעיקר ביחס לחומרת העונש במקרה של עבירת הרצח הבסיסית (שם, בפסקאות 34-43).

31. בחינת היסוד הנפשי של נאשם עניינה בהלך נפשו מבחינה סובייקטיבית. מכאן הקושי המובנה, מן הבחינה הראייתית, לקבוע האם אדם חפץ לגרום למותו של אחר, או שמא גילה שוויון נפש בלבד כלפי אפשרות קשה זו. לצורך כך, פותחה ככלי ראיית "חזקת הכוונה" במסגרתה בית המשפט נדרש לבחינת נסיבות אובייקטיביות העשויות ללמד על הלך נפשו של נאשם.

חזקה זו היא חזקה עובדתית-ראייתית, שלפיה אדם בר-דעת הפועל מרצון חופשי מתכוון להביא לתוצאות הטבעיות של מעשהו. החזקה מבוססת על כך שלפי ניסיון החיים, אדם הנוקט בקו התנהגות מסוים חזקה כי התכוון לתוצאות הנובעות, באופן טבעי ובהסתברות גבוהה, מהתנהגותו זו. בחזקה זו בית המשפט עושה שימוש במערכת העובדות הנסיבתיות האופפות את האירוע, על מנת להקים חזקה בדבר רצונו של הנאשם (עניין יאסין, פסקה 45; ע"פ 2418/17 קוטינה נ' מדינת ישראל, פסקאות 17-16 (25.10.2018)).

חזקת הכוונה איננה חלטה ודי לנאשם לעורר ספק סביר בדרך של הצגת מסקנה חלופית מסתברת או הצגת ראיות הנוגדות את החזקה על מנת לסותרת (ע"פ 1474/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 75 (15.12.2015); ע"פ 10025/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (10.8.2017); ע"פ 7473/20 מדינת ישראל נ' מחאמיד, פסקה 22 (29.6.2021)). רק בהעדר ספק סביר כאמור, החזקה העובדתית הופכת לחזקה חלוטה באשר לכוונת מעשיו (ע"פ 2589/15 וינוקורסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 21 (29.10.2018)).

32. כאשר נבחנת טענה כי הנאשם התכוון להמית את הקורבן, פיתחה הפסיקה מבחני עזר נסיבתיים המיושמים בכל מקרה ומקרה. במסגרתם, נבחנות נסיבות האירוע כדוגמת אופן ביצוע הרצח; טיב הפגיעה ומיקומה; כלי הרצח; אמירות קודמות של הנאשם; והתנהגותו לפני האירוע ולאחריו – לרבות היעדר ניסיון להזעיק עזרה והימלטות מהזירה (ע"פ 8686/15 גריבוב נ' מדינת ישראל, פסקה 28 (3.10.2017); ע"פ 2458/11 סולוביוב נ' מדינת ישראל, פסקה כ"ה (7.1.2014)).

33. במקרה שלפנינו, המערער דקר את המנוח באופן מכוון ומדויק בחזהו וחזקה שחפץ לגרום למותו. בעוד שדקירה אחת בלב אינה בגדר סוף פסוק (עניין יאסין, פסקה

49), לדקירה זו נלווה בענייננו מניע ברור, זימון הקורבן לזירה, הצטיידות בסכין (בין אם הסכין הובאה מבית המערער ובין אם הייתה ברשותו ממילא). הדקירה אף תועדה במלואה במצלמת אבטחה סמוכה, באופן המאפשר לכל מי שעניו בראשו להסיק כי המערער כיוון לפלג הגוף העליון של המנוח, אם לא לליבו ממש (ראו והשוו: עניין יאסין, בפסקה 49). המסקנה המתבקשת, אפוא, היא שהמערער התכוון להמית את המנוח.

34. באי-כוח המערער מבקשים להקנות משקל רב ואף מכריע לכך שלאחר הדקירה, משהמנוח קם על רגליו והתרחק מהמקום, לא ביצע המערער "וידוא הריגה" כלשונו, והתרחק אף הוא מהזירה.

הפסיקה הכירה בכך שיש משמעות לאופן שבו נוהג הרוצח מיד לאחר האקט הממית. כך למשל, קריאה לכוחות רפואה עשויה ללמד על כך שאין כוונה או אדישות כלפי אפשרות גרימת המוות; בשונה, ישנם מקרים שבהם הרוצח לא מסתפק בדקירה אחת, ומוסיף ודוקר את הקורבן עד לגרימת מותו – באופן המצביע על כוונה נחרצת לגרום למוות; לצד זאת, ישנם גם מקרים שבהם הרוצח חפץ בלב שלם להמית את הקורבן, ונקבע כי פעל ביסוד חפצי של כוונה, גם אם מיד לאחר שהוא גורם במו ידיו למוות הוא מתחרט על כך (ראו והשוו: ע"פ 1213/21 וואסה נ' מדינת ישראל, פסקאות 14-15 (11.8.2022); ראו גם: ע"פ 241/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 29 (16.7.2019)).

רוצה לומר: כל מקרה ונסיבותיו. בנסיבות המקרה המדובר, אין די בכך שהמערער נמנע מלדקור פעמים נוספות את המערער כדי לגבור על יתר הראיות המלמדות על כוונה לגרום למוות המנוח.

35. אם כן, חזקת הכוונה בעינה עומדת. המערער לא טען למסקנה חלופית מסתברת ולא הוצגה כל ראיה, לא כל שכן ראיה בעלת משקל, אשר ביכולתה לסתור את חזקת הכוונה. משכך, אין להתערב במסקנת בית המשפט המחוזי כי המערער פעל ביסוד חפצי של כוונה.

"המעשה נעשה לאחר תכנון או לאחר הליך ממשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית"

36. הסעיף הנדרון, סעיף 301א(א) לחוק, מכיל שתי נסיבות חלופיות – תכנון או הליך ממשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית. די בהתקיימות אחת מהן כדי להרשיע נאשם

בעבירה של רצח בנסיבות מחמירות (ע"פ 8030/21 אבו זיינוב נ' מדינת ישראל, פסקה 49 (25.12.2022)). סעיף זה נועד להחליף באופן מהותי ורעיוני את רכיב ה"כוונה תחילה" בעבירת הרצח עובר לרפורמה בעבירות ההמתה, לצד שינוי ועיצוב מחדש של גדרי העבירה. פרשנות הסעיף עודנה בשלבי התגבשות (להרחבה ראו: ע"פ 4066/22 ז'ירנוב נ' מדינת ישראל, פסקה 31 (25.6.2023) (להלן: עניין ז'ירנוב)).

ניסוח נסיבה מחמירה זו נועד להבהיר את כוונת המחוקק לשנות מהמצב שחל עובר לרפורמה ולקבוע שמקרים של המתה בכוונה שנוצרה באופן ספונטני לא ייכנסו בגדרי העבירה. זאת, תוך יצירת הבחנה בין מקרים שבהם מעשה הרצח בוצע לאחר שהעושה שקל והחליט להמית את הקרבן; לבין מקרים שבהם ההחלטה להמית התגבשה ללא הפעלת שיקול דעת של ממש וללא הכנה הכוללת פעולות מקדימות של העושה קודם לביצוע הרצח (ע"פ 7722/19 ז'רנוב נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (19.4.2021)).

37. בפרט ביחס לפרשנות המונח תכנון – הרי שלפני הרפורמה בעבירות ההמתה יסוד ההכנה שבגדרי עבירת הרצח בכוונה תחילה דולל וצומצם לכך שמדובר בהכנה פיזית אשר יכולה להתגבש אף בעיצומה של פעולת הקטילה.

על רקע זה, במסגרת הרפורמה בעבירות ההמתה רכיב זה שונה ונוסח מחדש במספר אופנים: במישור עיתוי התכנון, לשון הסעיף דורשת כי מעשה הרצח בוצע לאחר תכנון. היינו, נדרש תכנון מוקדם למעשה הרצח, אשר יתקיים מבעוד מועד וקודם למעשה ההמתה, כך שאינו יכול להתגבש במהלך מעשה ההמתה עצמו כפי שהוכר לפני הרפורמה. כמו כן, נדרש תכנון איכותי אשר יכול להתבטא, למשל ובין היתר, בהכנת כלי הרצח, בחירת עיתוי מתאים לרצח ורקמת תוכנית לביצוע הרצח (עניין ז'ירנוב, בפסקה 25). במקרה קודם סקרתי את התפתחות הפסיקה ביישום סעיף זה:

"מחד גיסא, יש להקנות לסעיף וחלופותיו פרשנות רחבה דיה על מנת שיחול על אותם מקרים המגלמים את מידת האשם וטיב ההתנהגות המצדיקים זאת; מאידך גיסא, אם נפרשו בהרחבה יתרה, נמצא עצמנו קרובים ל'נקודת ההתחלה' שקדמה לרפורמה. מלאכת איזון עדינה זו מחייבת אותנו לפסוע בזהירות עת שאנחנו בוחנים כל מקרה ונסיבותיו. [...] מכאן נובע הקושי, גם בעיתוי זה, לקבוע כללים גורפים לתיחום סעיף 301א(א)(1) לחוק. עם זאת, ראוי לעמוד על כך שעד כה נקבע בפסיקת בית משפט זה, בין היתר, כי כאשר הרוצח מבצע 'שרשרת פעולות הדורשות זמן ומאמץ', ניתן ללמוד ממנה כי הרצח נעשה 'לאחר תכנון' [...]. עוד נקבע, כי במקרים מסוימים יש חשיבות לממד הזמן, שכן כאשר תכנית

ההמתה נפרשת על פני זמן ממושך, ככלל, נוטה הכף לטובת קביעה כי הרוצח פעל לאחר הליך ממשי של שקילה [...] אף הצטיידות הרוצח מראש בכלי ההמתה [...] או באמצעי לצורך הסתרת הגופה – כמעדר, עשויים ללמד כי נסיבה מחמירה זו מתקיימת [...] ; כך גם נקיטת פעולות להבאת הקורבן לזירת הרצח בעיתוי המתאים [...] ; או פעולות להכנת זירת הרצח, כניתוק מצלמות האבטחה [...]” (ע”פ 578/21 אבו סראי נ’ מדינת ישראל, פסקאות 33-34 (16.2.2023)).

38. בענייננו, גם בהתעלם מדבריו של המערער בחקירה הראשונה, קיימות די ראיות על מנת לקבוע כי רצח את המנוח, לכל הפחות, לאחר תכנון. המערער נעלב עמוקות מהמנוח. בחלוף כמה ימים הזמין את המנוח מיוזמתו לזירה והגיע למפגש עם המנוח חמוש בסכין. לאחר שהאחרון פנה לעזוב את המקום המערער שלף את הסכין ודקר אותו למוות. כלומר, יומיים לאחר הוויכוח בין השניים המערער בחר את כלי הרצח, בחר את הזירה, בחר את העיתוי ובחר לדקור את המנוח בפלג גופו העליון.

39. כעת אפנה לבחינת התזה החלופית של באי-כוח המערער, שלפיה המערער לא גמר בדעתו לרצוח את המנוח במהלך סוף השבוע אלא החליט לעשות כן באופן ספונטני ורק משהמנוח סירב להתנצל על דבריו ואולי אף חזר עליהם.

40. ראשית, טענה זו אינה מתיישבת עם יתר הראיות והממצאים העובדתיים של בית המשפט המחוזי והיא נסמכת, הלכה למעשה, רק על גרסת המערער בעדותו בבית המשפט. גרסה אשר בית המשפט המחוזי התרשם, ולא בכדי, כי היא גרסה כבושה ושקרית אשר הותאמה לראיות שהוצגו לחובת המערער. בנסיבות אלו, כפי שנקבע בעבר “[...] ערכה ומשקלה הראייתי של גרסה שכזו מועט ממילא, ומשקלה פוחת עוד יותר כאשר היא נטענת על ידי הנאשם רק לאחר שהוצגו ראיות מפלילות נגדו [...]” (ע”פ 6322/20 רחאל נ’ מדינת ישראל, פסקה 33 (18.9.2022)); ראו גם: ע”פ 1464/21 קפוסטין נ’ מדינת ישראל, פסקה 31 (11.9.2022); ע”פ 779/19 אבו מדיעם נ’ מדינת ישראל, פסקה 22 (22.7.2019)). עוד יש לציין את דבריו של בוריס גוזמן, אשר עבד עם המנוח והיה סמוך אליו כאשר המערער התקשר למנוח ביום האירוע, ומסר כי המערער דיבר למנוח באותה שיחה “בקול עצבני כזה חזק” (ת/148). גם דברים אלו אינם מתיישבים עם טענת המערער כי ה”טריגר” לרצח היה רק במפגש עצמו.

על כן, ובשילוב עם ההלכה הידועה שלפיה ערכאת הערעור אינה נוהגת להתערב בממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית אשר התרשמה באורח ישיר מהעדויות שהובאו לפנייה ומהשתלבותן במארג הראייתי (ע”פ 5914/22 מדינת ישראל נ’

אבו דומי, פסקה 6 (24.4.2023) – יש לדחות את התזה החלופית לה טוענים באי-כוח המערער.

41. שנית, ובגדר למעלה מן הנדרש, גם אם המערער החליט להמית את המנוח רק במקרה שהוא יסרב להתנצל על דבריו, הרי שהדבר אינו מסייע לו לטעמי. התלבטות ממושכת של נאשם וגיבוש החלטה להמית בכפוף לתנאים מסוימים אינה ממתנת את מידת אשמו. חומרת אשמתו של נאשם הרוצח בנסיבות אלו נעוצה בדיוק בכך שהתגבר על עכבות מוסריות וערכיות קודם ביצוע מעשה ההמתה, והסיר מדרכו משוכות אתיות לצורך ביצוע הרצח. בכך, מתעצמת הזדהות הרוצח עם מעשה העבירה, כאשר הבחירה לפגוע בערך חיי האדם היא בחירה שלמה ומוחלטת, לאחר שהתלבט ושקל אם לעשות כן (עניין ז'רנוב, בפסקה 24).

כלומר, אם הטענה היא שהמערער התחבט באפשרות המתת המנוח, הזמין את המנוח למפגש תוך שהוא קיבל החלטה להמיתו "על תנאי", הצטייד בסכין לצורך המפגש, ורק משהתקיים התנאי – אי התנצלות המנוח – בחר להמיתו, הרי שזה מקרה מובהק שבו קדם למעשה ההמתה תכנון.

42. במישור המעשי, לא אחת אנו דנים במקרי רצח שבהם הנאשם ניצב בפני מספר צמתי קבלת החלטות, ובעוד שהוא יכול לבחור בכל צומת לסגת מתכניתו העבריינית, הוא דבק בהחלטתו לקדמה ולהמית את הקורבן, תוך שהוא פוסע צעד נוסף לקראת השלמתה. מקרה כגון המקרה שלפנינו, שבו חולף זמן משמעותי בין העלבון שהוביל לרצח לבין הרצח עצמו, אף מעיד על תהליך פנימי של הנאשם, אשר בא לידי ביטוי גם בביצוע פעולות לעבר הגשמת התכנון.

43. באופן עקרוני, קבלת החלטה מחושבת להמית את הקורבן "על תנאי", תוך שקילת אפשרות זו בכובד ראש, היא מקרה כמעט הפוך ממקרה המתה ספונטני. גם אם ההחלטה לממש באופן מלא את תכנון הרצח התקבלה ממש בסמוך לרצח עצמו, ואין אינדיקציה שזה המקרה בענייננו, הרי שהרצח התבצע לאחר תכנון שבא לידי ביטוי ברצף פעולות אקטיביות של הרוצח.

כאמור, הערתי זו היא בגדר למעלה מן הנדרש, וזאת מאחר שממילא במישור העובדתי לטענת המערער אין על מה להסתמך.

44. נוכח עמדתי זו, שלפיה די במארג הראייתי הקיים מלבד הודאת המערער בחקירתו הראשונה, לא ארחיב בדבר הפגמים הנטענים בחקירת המערער ואוסיף רק מספר הערות ביחס להן.

45. צפיתי לא אחת בתיעוד חקירת המערער. כפי שבאי-כוח המערער מודים בהגינותם, החקירה נערכה באווירה נינוחה וראויה. לטעמי, אם מתעוררת תחושת אי-נוחות מצפייה בתיעוד החקירה, הרי שהיא מהאופן הבלתי מקצועי שבו נוהלה לפרקים, אשר ייתכן שפגם באיכות החקירה, אבל לא גרע מזכויות המערער. כלומר, דומה כי ניהול מקצועי וממוקד יותר של אותה החקירה לא היה מטיב את מצבו הראייתי של המערער, אלא מקשה עליו עוד יותר.

46. זאת ועוד, המשפט הראשון שאומרת החוקרת למערער בחקירה המתועדת הוא "אני קודם כל אומרת לך שיש לך את הזכות לשמור על שתיקה ולפני שתגיד משהו יש לך את הזכות להיוועץ בעורך דין" [ראו גם: ת/ב2', בעמוד 1, ש' 1-3]. בנוסף לכך, החוקרת העידה כי עוד לפני כן, בחלק שלא תועד, העמידה את המערער על זכויותיו. כך הדברים נכתבו במסגרת ת/1:

"בהיותי במשרד שלי במשמרת ערב, נכנס אליי רמ"ח נוער מאיר רוטמן וביקש ממני סיוע לשאול מספר שאלות ברוסית לאדם שהגיע לתחנת בת ים יחד עם אשתו, אמר שהוא דקר אדם אחר. יצאתי החוצה ופגשתי בחשוד פרטיו יפימוב סרגיי [...] יחד עם אשתו. פניתי אליו ושאלתי מה קרה ברוסית, הנ"ל צחק ואמר שהוא דקר מישהו ובא להודיע על כך. שאלתי אותו על איזו כתובת מדובר אמר בלפור 11 בת ים. ע"פ בקשה של רמ"ח נוער ביקשתי ממנו להיכנס אליי למשרד, וביקשתי מאשתו להמתין מחוץ למסדרון. הנ"ל קם ונכנס אליי למשרד תוך שהוא מקלל ברוסית ונראה עצבני מאוד ונסער. הנ"ל אמר: 'הוא קרה לי פידרס קללה הומו ברוסית', הוא בעצמו פידרס, לא אומרים לי דבר כזה'. בשלב זה אני הזהרתי את החשוד והקראתי לו את הזכויות שלו ושהוא זכאי להיוועץ בעו"ד לפני שהוא מוסר פרטים. הנ"ל אמר שהוא הבין והמשיך לדבר: 'אני רוצה שהוא ימות, אני מקווה שהוא ימות, אני פשוט באתי ורצחתי אותו'. שאלתי אותו איך הוא רצח אותו, הוא אמר שהוא דקר אותו שאלתי אותו את מי איך קוראים לקורבן, אמר לי גריגורי" (ההדגשה הוספה – "א').

47. בית המשפט המחוזי, לאחר שהתרשם מעדות החוקרת לפניו, נתן אמון בדבריה כי העמידה את המערער על זכויותיו כפי שגם העידה. בקביעה זו איני רואה כל הצדקה להתערב. עוד ראוי לציין, כי כמתועד ב-ת/1 וכמצוטט לעיל, המערער אמר כבר בשלב זה כי רצה שהמנוח ימות, כך שכל פגם שנטען כי נפל לאחר מכן, נעדר קשר סיבתי להודאה (ראו והשוו: ע"פ 8457/15 מדינת ישראל נ' בן גאזי וזווח, פסקה 45 (1.11.2018)).

מכל מקום, ניתן להתרשם שאזהרות החוקרת לא השפיעו כהוא זה על המערער, אשר היה מודע לזכויותיו כשם שהיה נחוש למסור את גרסתו. אף קשה לראות איזו משמעות מעשית יש לטענה שלא הובהר למערער כבר בתחילת החקירה במה הוא חשוד, אם אכן כך, בהתחשב בעובדה שהוא זה שהתייצב בתחנת המשטרה על מנת לדווח שדקר את המנוח; ונוכח זאת שנאמר לו במהלך החקירה הראשונה, לאחר שנודע כי המנוח נפטר, כי הוא חשוד ברצח (ת/2ב', עמ' 4, ש' 17).

על כן, גם אם ניתן למצוא עניין כזה או אחר שבו ראוי היה לדקדק יותר, אין מדובר בפגם של ממש, אין קשר סיבתי בין פגם שכזה לבין ליבת הודאת המערער וכמובן שאין מקום לסעד מכוח דוקטרינת ההגנה מן הצדק.

48. הטענה כי המערער היה שיכור בחקירה הראשונה מאבדת אפוא מחשיבותה לאור קביעותיי לעיל. בכל זאת, ראוי להדגיש כי איש מבין הסובבים את המערער בכל אותה חקירה ממושכת, לא התרשם כי המערער שיכור, ודאי שלא "שיכור כלוט" כפי שנטען. המערער עצמו לא טען זאת ולו פעם אחת במהלך החקירה. טענה זו מסתמכת למעשה, כמעט באופן בלעדי, על גרסתו הכבושה של המערער עצמו.

אולם, כאשר אנו מתבקשים להעדיף את גרסת המערער על פני העולה מיתר הראיות, ראוי להעניק משקל נכבד גם להתנהלותו בחקירות המאוחרות יותר במשטרה. בחקירתו השנייה במשטרה, שנערכה מספר שעות לאחר חקירתו הראשונה, כאשר נשאל מדוע הגיע לתחנת המשטרה עם בני משפחתו, השיב: "היה בעיה ואשתי אמרה שצריך לנסוע למשטרה" (ת/8א, עמ' 3, ש' 25).

בהמשך, טען כי הוא סובל מבעיית זיכרון בשל אפליפסיה, ולכן כלל אינו זוכר מדוע הגיע לתחנת המשטרה. כאשר החוקר שאל את המערער כיצד הוא מסביר שלפני מספר שעות לא סבל מבעיית זיכרון, המערער השיב: "נו זה קורה מה אני יכול להגיד" (שם, ש' 54). המערער אף טען כי הוא כלל אינו זוכר את החוקרת (שם), והוסיף: "הייתי בבית ובאה אשתי ואמרה שיש לי בעיות גדולות וצריך לנסוע למשטרה אז נסענו למשטרה".

אני זוכר שעלייתי במדרגות ואחרי זה זוכר אותך" (שם, עמ' 4, ש' 62-63). כלומר, המערער טען כי כל אותה חקירה ארוכה, אשר תועדה כאמור גם באמצעות הקלטת וידאו, נשתכחה ממנו לחלוטין.

לעומת גרסה זו, בחקירתו הנגדית בבית המשפט המערער טען כי אינו זוכר את החקירה הראשונה מאחר שהיה "מאוד שיכור" (פרו' דיון מיום 20.2.2022, עמ' 54, ש' 29). גרסת השכחה בשל מחלת האפילפסיה ממנה נטען שהוא סובל – נעלמה כלא הייתה. בחקירתו הנגדית המערער הסביר ש"ברוסיה אלכוהול מכביד על האשמה" (שם, עמ' 59, ש' 13). משמע, המערער רמז כי נמנע מלטעון לשכרות מתוך חשש כי הדבר יכביד על עונשו.

אלא שגם טענה זו, אף אם נקבלה, מלמדת כי המערער נכון היה לשקר לחוקריו לצרכיו. כמו כן, בטענה זו באה לידי ביטוי הנחה כי המערער כלכל בזהירות את צעדיו בחקירה, באופן אשר ספק אם עולה בקנה אחד עם טענת באי-כוחו כי היה שיכור עד כדי כך שהתבטא באופן תלוש לחלוטין מהמציאות. בין אם כך ובין אם אחרת, התרשמות בית המשפט המחוזי בדבר חוסר מהימנות המערער מבוססת היטב, גם על התרשמותו הבלתי-אמצעית מעדות המערער, ואין להתערב בה (ע"פ 7388/20 בן אוליאל נ' מדינת ישראל, פסקה 44 (1.9.2022)).

49. מן הבחינה הראייתית, מאחר שהמערער לא בחל בשקרים גורפים אלו, הם מטילים במקרה זה צל כבד על גרסתו – מתחילתה ועד סופה. אפנה לדברים שכתבתי בעבר, המתאימים במידה רבה גם לענייננו:

"אכן, התרשמותו של בית המשפט המחוזי מהמערער היתה שלילית ביותר, בין היתר בשל הגרסה השקרית שהציג עוד בזירת האירוע ובמשך חקירותיו הרבות במשטרה; וכן בשל שקריו בעדותו בבית המשפט, במהלכה ניסה באופן מניפולטיבי להתאים את גרסתו לממצאים הפורנזיים, לממצאים שנתגלו בזירות, ולעדויות אחרות. לנוכח ממצאי מהימנות ברורים אלה, לא מצא בית המשפט ליתן אמון בגרסתו, ואף ראה בשקרי המערער 'ראיה עצמאית שמחזקת ואף מסייעת לכלל ראיות התביעה'. [...] כידוע, ניתן לראות בשקרי נאשם ראיה עצמאית המהווה חיזוק ואף סיוע לראיות התביעה כאשר מדובר בשקרים מהותיים היורדים לשורשו של ענין, ומבלי שניתן להם הסבר מספק; כאשר השקר מכונן לסיכול החקירה המשטרית ולהטעיית בית המשפט; כאשר השקר ברור וחד משמעי; כאשר דבר השקר הוכח ככזה בעדות חיצונית עצמאית; וכאשר השקר נוגע

ישירות לעבירה בגינה עומד הנאשם לדין, ואינו נובע מעילה אחרת, שאינה רלוונטית לצורך בירור האשמה" (ע"פ 1130/19 שוא נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (27.12.2020); ראו גם ע"פ 814/81 אל שבאב נ' מדינת ישראל, לו(2) 826, 832-833 (1982); ע"פ 5864/19 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 97 (22.8.2021)).

50. על רקע זה יש לבחון את גרסתו הכבושה של המערער במספר היבטים – בין היתר בכך שהיה, לטענתו, שיכור בעת החקירה הראשונה; וכי חשש שהמנוח הוא שייפגע בו. גרסה זו, כאמור, אינה נתמכת בראיות. את התרשמותו מטענות אלו סיכם בית המשפט המחוזי במילים אלו: "אין ליתן כל אמון בגרסאות הנאשם [המערער – י' א'] שהיה שיכור, כי פחד מהמנוח או חשש ממנו וכי השתמש בסכין עבודה שנשא עמו – כל אלה הן כאמור גרסאות כבושות, שקרים שהנאשם בדה, בצר לו, בהבינו את מצבו המשפטי" (פסקה 8'ט' להכרעת הדין). לא הוצג טעם המצדיק התערבות במסקנה נחרצת זו.

51. משכך, ואף על פי שממילא אין צורך להתבסס על הודאת המערער בחקירה הראשונה לצורך הרשעתו, לא נמצא פגם במסקנת בית המשפט המחוזי בדבר קבילות ההודאה או המשקל הראייתי שניתן לה.

52. בסיכומו של דבר: הרשעת המערער בעבירת רצח בנסיבות מחמירות מבוססת היטב בחומר הראיות והוראות הדין, ועל כן אציע לחבריי כי נדחה את הערעור.

ש ו פ ט

השופט ח' כבוב:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט י' כשר:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

ניתן היום, י"ג בניסן התשפ"ד (21.4.2024).

שופט

שופט

שופט